

Vuoden 2009 luettelo

I Johdanto

Tämä on lainsäädäntöehdotuksia ja niihin liittyviä asiakirjoja koskevissa asioissa neuvonantajana toimivan Euroopan tietosuojavaltuutetun kolmas julkinen luettelo. Se julkaistaan joulukuussa 2008 Euroopan tietosuojavaltuutetun sivustolla www.edps.europa.eu.

Tämä luettelo kuuluu osana Euroopan tietosuojavaltuutetun vuotuisen työsykliin. Euroopan tietosuojavaltuutettu raportoi kerran vuodessa toteuttamistaan toimista vuosikertomuksessa. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu julkaisee luettelon kuulemista koskevista aikomuksistaan seuraavaksi vuodeksi. Euroopan tietosuojavaltuutettu raportoi näin ollen kaksi kertaa vuodessa tämän alan toimistaan.

Tämän luettelon taustana on 18. maaliskuuta 2005 päivätty toimintapoliittinen asiakirja "Euroopan tietosuojavaltuutettu yhteisön toimielinten neuvonantajana lainsäädäntöehdotuksia ja niihin liittyviä asiakirjoja koskevissa asioissa". Kyseisessä asiakirjassa Euroopan tietosuojavaltuutettu esittelee tehtävänsä kuultavana tahona lainsäädäntöehdotuksia koskevissa asioissa, joka on asetuksen (EY) N:o 45/2001 28 artiklan 2 kohdan ja 41 artiklan perusteella yksi hänen päätehtävistään. Euroopan tietosuojavaltuutetun työmenetelmää kuvataan toimintapoliittisen asiakirjan 5. luvussa. Tämän työmenetelmän tärkeinä osana ovat valinta ja suunnittelu (mukaan lukien valinnan ja suunnittelun säännöllinen tarkistus), jotka ovat tarpeen, jotta toiminta neuvonantajana olisi tehokasta.

Luettelon pääasialliset lähteet ovat komission lainsäädäntö- ja työohjelma vuodeksi 2009 ja useat asiaan liittyvät komission suunnitteluasiakirjat. Euroopan tietosuojavaltuutetun henkilöstö on laatinut luettelon. Useille sidosryhmille komissiossa on laatimisprosessissa annettu mahdollisuus antaa oma panoksensa. Tätä panosta pidetään suuressa arvossa.

Luettelossa on seuraavat osat:

- Tämä johdanto-osa, jossa esitetään lyhyt sisällön analyysi sekä Euroopan tietosuojavaltuutetun vuoden 2009 painopisteet.
- Liite asiaankuuluvista komission ehdotuksista sekä muista asiakirjoista, jotka on hyväksytty lähiaikoina tai jotka ovat suunnitelmissa ja joihin Euroopan tietosuojavaltuutetun on kiinnitettävä huomiota.

Liite julkaistiin ensimmäisen kerran joulukuussa 2006, ja sitä on päivitetty sen jälkeen kolmesti vuodessa.

Sen jälkeen kun Euroopan tietosuojavaltuutettu on antanut lausunnon (tai esittänyt muun julkisen näkemyksen) jostakin asiakirjasta, asiakirja poistetaan liitteestä, joskin on syytä korostaa, että Euroopan tietosuojavaltuutetun osallistuminen lainsäädäntöprosessiin ei pääty lausunnon antamiseen. Poikkeuksellisissa tapauksissa asia voidaan ottaa uudelleen liitteeseen, jos Euroopan tietosuojavaltuutettu antaa toisen lausunnon. Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto voi olla EDPS-sivustolla jossain muussa kohdassa (osassa "kuuleminen", kohdassa "lausunnot").

II Lyhyt sisällön analyysi

a. Euroopan unionissa tapahtunut kehitys

Lissabonin sopimuksella on tietosuojaa koskevan EU:n oikeudellisen kehyksen kannalta huomattavia seurauksia esimerkiksi siitä johtuen, että siinä otetaan käyttöön yksi ainoa tietosuojaa koskeva oikeusperusta (toimintasopimuksen (sopimus Euroopan unionin

toiminnasta) 16 artikla). Epävarmuus Lissabonin sopimuksen kohtalosta on tärkeä tekijä Euroopan tietosuojavaltuutetun toimintakehyksessä. Tähän liittyy lisäksi se, että vuonna 2009 valitaan uusi Euroopan parlamentti ja nimitetään uusi komissio. Uuden komission painopisteistä saattaa aiheutua merkittäviä seurauksia Euroopan tietosuojavaltuutetun neuvonantajantyölle.

Edelleen on tarkasteltu vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen tulevaisuutta Lissabonin sopimuksesta riippumatta. Niin sanotun tulevaisuusryhmän raportissa liikkuvuuden, turvallisuuden ja yksityisyyden väliselle tasapainolle annettiin keskeinen sija. Raportti ja siinä käyttöön otettu lähentymisperiaate ovat yhtenä osana muodostettaessa tämän alan uutta monivuotista ohjelmaa, joka on tarkoitus hyväksyä, kun Ruotsi on neuvoston puheenjohtajavaltiona (usein käytetty nimitystä "Tukholman-ohjelma"). Toinen tällä alalla kehitteillä oleva tärkeä asia on yhtenäisen oikeudellisen alueen asteittainen luominen ("todellinen oikeuteen perustuva alue") kehittämällä jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmiä yhdistäviä verkostoja.

Komission lainsäädäntö- ja työohjelmassa vuodeksi 2009 otetaan lähtökohdaksi aktiivinen solidaarisuus kriisiaikoina kaikkien jäsenvaltioiden kesken ja EU:n toimielinten välillä. Seuraavat hankkeet voidaan mainita, koska niillä on erityistä merkitystä Euroopan tietosuojavaltuutetun työnsä kannalta: kokonaisvaltaisen koordinoinnin ja sääntelyn tarve, aloitteet kansalaisia lähempänä olevasta Euroopasta (perusoikeudet ja kansalaisuus, maahanmuutto, oikeus, suoja ja turvallisuus, kuluttajansuoja ja terveys) ja strategiat sääntelyn parantamiseksi.

b. Teknologinen kehitys

Komissio julkaisi vuonna 2008 tärkeän tiedonannon tulevaisuuden verkoista ja Internetistä, jotka ovat niin kutsutun kaikkialle ulottuvan tietoyhteiskunnan tärkein perusta. Mainituissa tiedonannoissa annetaan havaintoesimerkkejä uusista teknologioista, joiden taustatukena on kolme keskeistä teknologista suuntausta: rajaton kaistanleveys, kaikkialle ulottuvat verkkoyhteydet ja ääretön tallennuskapasiteetti. Vaikka kaikkialle ulottuva tietoyhteiskunta lupaa innovaatioita, tuottavuuden lisääntymistä, kasvua ja työpaikkoja, se johtaa kestävään kehitykseen vain jos turvallisuuteen, tietosuojaan ja yksityisyyteen liittyvät kysymykset ratkaistaan asianmukaisesti kaikkialle ulottuvan tietoyhteiskunnan varhaisessa kehitysvaiheessa. Samassa tarkoituksessa olisi mainittava EU:n tutkimustoimet kaikkialle ulottuvan tietoyhteiskunnan kehittämiseksi, tarkemmin sanottuna hankkeet, jotka on valittu vuonna 2008 seitsemännen tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja demonstroinnin puiteohjelman ehdotuspyynnöistä, jotka liittyvät tieto- ja viestintäteknologioiden luotettavuus- ja turvallisuustutkimukseen.

Vuoden 2008 lopussa neuvosto ja Euroopan parlamentti saivat aikaan kompromissin tarkistetusta yhteisestä konsuliohjeistosta diplomaatti- ja konsuliedustustoille. Kompromissin mukaan on tehtävä perusteellinen tutkimus biometristen tietojen käytöstä ja sen rajoista.

c. Poliisitoiminta ja rajavalvonta

Vuosi 2008 on ollut tuloksekas lainsäädäntövuosi, jonka kuluessa hyväksyttiin useita tietosuojan kannalta merkityksellisiä toimenpiteitä. Neuvoston puitepäätöksen tekeminen rikosasioissa tehtävässä poliisi- ja oikeudellisessa yhteistyössä käsiteltävien henkilötietojen suojaamisesta merkitsee, että nyt myös kolmannessa pilarissa on tietosuojaa koskeva yleinen EU:n kehys. Muita toimenpiteitä ovat rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi (Prüm) tehty päätös 2008/615/YOS,

Europolin ja Eurojustin uudet säädöskehukset ja asetus viisumitietojärjestelmästä. Vuonna 2009 painopiste on näiden toimenpiteiden täytäntöönpanossa jäsenvaltioissa.

Yhdestä merkittävästä ehdotuksesta, eli ehdotuksesta neuvoston puitepäätökseksi matkustajarekisterin (PNR) käytöstä lainvalvontatarkoituksiin, ovat keskustelut vielä käynnissä neuvostossa. Tiiviit keskustelut tämän pääasiassa terrorismin torjunnan edistämiseen tarkoitettun ehdotuksen tarpeellisuudesta ja suhteellisuudesta ovat myönteinen asia ja osoittavat, että päätöksentekoprosessissa pyritään tasapainoisempaan lähestymistapaan.

Tiedusteluperusteisesta poliisitoiminnasta käytävien keskustelujen yhdeksi aiheeksi on tulossa (etninen) profilointi. Herää kysymys, missä laajuudessa profilointi voi olla välineenä hyväksyttävä.

Rajaturvallisuuden osalta on tapahtunut merkittävää kehitystä. Loppuvalmistelut ovat käynnissä SIS II:n (toisen sukupolven Schengenin tietojärjestelmä) voimaantuloa varten, ja järjestelmässä on Euroopan tietosuojavaltuutetulla valvojan tehtävä, suurimittaisten tietojärjestelmien eurooppalaisen hallintoviraston perustamisesta on ilmoitettu, ja perustavanlaatuisia uusia toimenpiteitä kuten eurooppalainen maahantulo- ja maastapoistumisjärjestelmä kehitettäneen lyhyellä aikavälillä.

d. Kansainväliset siirrot ja globalisaatio

Pääsevätkö EU ja Yhdysvallat sopimukseen tiedonsiirrosta lainvalvontatarkoituksia varten? Sopimuksen valmisteluun on kulunut paljon energiaa esimerkiksi niin kutsutulta korkean tason kontaktiryhmältä. Jos sopimukseen päästään, se saattaa vaikuttaa laajemmalle kuin pelkästään Yhdysvaltojen kanssa toteutettavaan lainvalvontatietojen vaihtoon.

Tietosuojanormien maailmanlaajuiseen yhdenmukaistamiseen tähtääviä kehittämistoimia on lukuisia sekä lainvalvonnan alalla että muilla aloilla. Esimerkiksi APEC kehittää parhaillaan normeja, ja toimia on käynnissä Latinalaisen Amerikan maissa ja ranskankielisissä maissa.

Keskustelu hakuohjelmista, niiden vastuusta ja EU:n tietosuojalainsäädännön soveltamisesta EU:n ulkopuolelle sijoittautuneisiin hakuohjelmiin on osoitus globaalimman lähestymistavan tarpeesta.

e. Kohti uutta tietosuojan säädöskehystä?

Euroopan tietosuojavaltuutettu ehdotti tietosuojadirektiivin 95/46/EY täytäntöönpanosta 25. heinäkuuta 2007 antamassaan lausunnossa, että alettaisiin miettiä tietosuojaa koskevaa tulevaa säädöskehystä, joka ei määrittelyltään ole olennaisesti erilainen kuin nykyinen.

Useita toimia on sen jälkeen käynnistetty joko tämän ehdotuksen perusteella tai muutoin. Komissio perusti henkilötietojen asiantuntijaryhmän ja se tilasi selvityksen tietosuojaa koskevan säädöskehysten tulevaisuudesta. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettujen konferenssissa keskustellaan tästä kysymyksestä vuonna 2009. Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojavaltuutettu tilasi näiden keskustelujen tueksi selvityksen.

Käynnissä on muita asiaan liittyviä toimia, joista mainittakoon "Lontoon aloite" tietosuojan tehostamisesta. Myös 29 artiklan mukainen tietosuojatyöryhmä käyttää voimavarojaan useiden tietosuojaa koskevien peruskysymysten käsittelyyn, jollaisista mainittakoon tällä hetkellä ajankohtaiset rekisterinpitäjän ja (henkilötietojen) käsittelijän käsitteet ja sovellettavaan lakiin liittyvät kysymykset.

Ensimmäisenä säädöstoimenpiteenä voidaan mainita sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin muuttaminen. Muutoksesta käytävissä keskusteluissa otetaan käsiteltäväksi useita laajempia teemoja, esimerkiksi tietoturvaloukkaukset.

f. Entä Euroopan tietosuojavaltuutettu?

Siitä, miten Euroopan tietosuojavaltuutettu on tässä yhteydessä toiminut, voidaan esittää seuraava tiivistelmä:

- Kaikkia aiheita on käsitelty. Tietojen tallentamisesta ja vaihdosta on tulossa monien toimintaloikojen väline, joka on melko usein keino edistää sisämarkkinoiden toimintaa.
- Osallistuminen kaikkiin vaiheisiin vihreisiin kirjoihin annetuista vastauksista aina yhteispäätösmenttelyyn kuuluville sovittelukomitean kokouksille annettuihin lausuntoihin.
- Sisältöä koskevat linjaukset ovat jatkuneet entiseen tapaan. Toiminnan johdonmukaisuus on olennaisen tärkeää, minkä pohjalta Euroopan tietosuojavaltuutettu pyrkii löytämään oikean tasapainon tietosuojan ja muiden (julkisten) etujen välillä.

III Euroopan tietosuojavaltuutetun painopisteet vuonna 2009

Euroopan tietosuojavaltuutetun toimintapolitiikka EU-lainsäädäntöä ja siihen liittyviä asiakirjoja koskevana neuvonantajana ei pohjimmiltaan muutu. Yleisissä puitteissa tapahtuvien – mahdollisten – muutosten perusteella määräytyy kuitenkin uusia painopisteitä. On ilmeistä, että Euroopan tietosuojavaltuutettu osallistuu tiiviisti tietosuojaa koskevan säädöskehityksen mahdollisista muutoksista käytäviin keskusteluihin. Keskustelut saavat lisää vauhtia, jos ja kun Lissabonin sopimus tulee voimaan.

Asioihin liittyen voidaan määrittää kolme keskeistä aihealuetta. Ensimmäisellä sijalla on kansanterveys, aihealue, joka on Euroopan tietosuojavaltuutetun uusi huomion kohde, toisella sijalla on – aiempien vuosien tapaan – vapauten, turvallisuuden ja oikeuteen perustuva alue, ja kolmannella sijalla on tietoyhteiskunta.

- a. Yleiset kysymykset
 - Lissabonin sopimuksen voimaantulon valmisteleminen edelleen kehityksestä riippuen.
- b. Kansanterveyden alalla
 - Sähköisen terveydenhuollon (eHealth) järjestelmien kehittäminen.
 - Kysymys potilastietojen toissijaisesta käytöstä.
 - Miten suhtautua arkaluonteisiin tietoihin liittyviin lainsäädäntötoimiin?
 - Joitakin muita perustavanlaatuisia kysymyksiä, jotka myös liittyvät terveydenhoitoalalla esitettyyn tietosuojalainsäädännön kritiikkiin.
- c. Vapauten, turvallisuuden ja oikeuteen perustuva alue
 - Tukholman ohjelma uutena yleisenä kehityksenä.
 - Tietosuojapuittepäätöksen tekemisen seurausten valvonta.
 - Rajaturvallisuus ja maahantulo- ja maastapoistumisjärjestelmä.
 - SIS II:een siirtyminen ja hallinnoivan viranomaisen perustaminen.
 - Lähentymisperiaatteen kehittäminen (lähde: tulevaisuusryhmän raportti)
 - Sähköiseen oikeudenkäyttöön ja yhtenäiseen oikeudelliseen alueeseen liittyvät toimet.
 - Kannan muodostaminen profilointiin liittyviin kysymyksiin. Tietoyhteiskunnan kehitys

- Jatkokehitys sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin yhteydessä esiin tuotujen peruskysymysten osalta (tietoturvaloukkaukset, suhde immateriaalioikeuksiin jne.).
 - Radiotaajuuden tunnistusta RFID koskevat suositukset.
 - Sosiaaliset verkostot, tiedeverkostot ja tutkimusverkostot.
- d. Kohti tietosuojaa koskevan kehityksen mahdollisia muutoksia
- Rekisterinpitäjän ja (henkilötietojen) käsittelijän käsitteiden tarkempi määrittäminen ja sovellettavaa lakia ja tuomiovaltaa koskevan kysymyksen selventäminen (myös kansallisten tietosuojaviranomaisten kanssa, 29 artiklan mukaisen tietosuojatyöryhmän puitteissa).
 - Panoksen antaminen mahdollista tulevaa kehystä koskeviin eri toimiin.
 - Asetuksen 1049/2001 muuttamista koskevien keskustelujen jatkotoimet.
 - Laajemmassa yhteydessä EU:n toimielinten avoimuutta ja vastuuvollisuutta edistävien toimenpiteiden seuraukset tietosuojan kannalta (esimerkki: EU:n rahoitusta saavien tahojen julkistaminen).
- e. Verkkojen kehittäminen rajat ylittävää tietojenvaihtoa varten
- Innovatiiviset lääkkeet -aloite, kuluttajansuoja, terveystiedot
- f. Kohti ulkoisia sopimuksia ja maailmanlaajuisia normeja
- Euroopan tietosuojavaltuutetun korkean tason kontaktiryhmän raportista antaman lausunnon jatkotoimet, mahdollisena lopputuloksena EU:n ja Yhdysvaltojen välinen sopimus lainvalvontatietojen vaihdosta.
 - Muut kuluttajatietoja koskevat sopimukset, esimerkiksi väärentämisenvastainen kauppasopimus.
- g. Muuta
- Euroopan tietosuojavaltuutettu esittää neuvonantajantehtävästään yhden tai useampia asiakirjoja, joissa käsitellään joka tapauksessa mahdollisia kannanottoja komiteamenettelyihin tai muihin menettelyihin, joissa lainsäädäntövalta on siirretty komissiolle, ja Euroopan tietosuojavaltuutetun osallistumista päätöksiin, jotka liittyvät tietojen siirtoon kolmansiin maihin, sekä lainsäädäntöä koskevien neuvojen seurauksia Euroopan tietosuojavaltuutetun valvontatoiminnan kannalta.

Brysselissä, joulukuussa 2008.